

РЕЦЕНЗИЯ

от

доц. д-р Пенко Господинов

на дисертационния труд **„Импро-методика. Импровизационни техники**

за обучението на студенти по актьорско майсторство“ от Мартин

Георгиев Каров,

за присъждане на образователна и научна степен „доктор“

Предложеният за обсъждане труд, заедно с приложената информация към него, покриват необходимите изисквания, които позволяват неговото разглеждане по същество.

Обемът на изследването е 188 страници, които включват увод, три съдържателни глави и заключение, в това число и списък на използваната литература, приложения – списък и описание на практическото провеждане на импровизационните игри, интервюта и анкети. Приложени са: автобиография, списък с публикации, справка за приносите и автореферат.

От биографията на Мартин Каров става ясно, че е педагог със солидно образование: бакалавърска степен по „актьорство за драматичен театър“, магистърска степен по „мениджмънт в сценичните изкуства“. Притежава богат професионален опит и е награждаван многократно като актьор и композитор на театрални представления. От 2005 г., практически след завършването си, е асистент-преподавател към НАТФИЗ „Кр. Сарафов“. Не случайно отбелязвам тези факти от неговата биография, защото ми се струва, че само професионалист с богат и разнообразен опит в театралната и педагогическа практика, би могъл да се справи с нелеката задача да изследва и облече в научна форма нещо толкова абстрактно като

импровизацията, чиято същност е именно в бягството от правилата и униформата. И още тук искам да отбележа, че докторантът се справя убедително и органично с тази задача.

Дисертацията има компилативно-интерпретативен и аналитично-приложен характер. Изследвани са теоретичните трудове и практиката на основоположниците на т. нар. Импровизационен театър – Виола Сполин, Кийт Джонстън, Дел Клоус, както и собствен опит.

Като *обект* на изследването, Каров посочва студентите по актьорско майсторство за драматичен театър в НАТФИЗ „Кр. Сарафов“, в първи и втори курс – за обучение чрез импровизационни техники, в трети и четвърти курс – за употребата на импровизационен тренинг, а като *предмет* – обучението по актьорско майсторство, чрез прилагането на импровизационни техники. От гледна точка на научния апарат, ми се струва, че обектът има нужда от известна конкретизация, защото звучи доста общо, спрямо оптиката на самото изследване. Целта на самото изследване е да докаже импро-методиката, като основен инструмент в овладяване на процеса на спонтанността.

В Увода Каров посочва: „Моментът, от който ще започне това изследване на спонтанността е явлението *импровизация*, способността на човек да заглуши гласа на аналитичния си разум и да отключи вратата на спонтанния човешки дух.“

Първата глава, озаглавена *Импровизацията*, въвежда основните понятия и тяхното значение в контекста на изследването. В няколко страници, докторантът прави опит за исторически преглед на импровизацията – от най-примитивните човешки опити за театрализация, през шаманизма, до *commedia del'arte all'improvviso*. Същността на тази първа част на изследването са основните трудове (до този момент непреведени на български) на Виола Сполин, Кийт Джонстън, Дел Клоус – театрални

педагози и изследователи със сходни концепции за актьорската спонтанност, но и с различни подходи при изследването на проблема. Разгледани са и трудовете на Джейкъб Морено – създателят на психодрамата. Мартин Каров, като човек на практическия опит, много нагледно извежда онези части от концепциите и практиките на тези революционери, за времето си, които биха били полезни и при съвременния актьорски тренинг на спонтанността.

Втората глава е със заглавие *Спонтанност*. „Спонтанността се намира някъде дълбоко под кожата, в ничия земя, между интимността и колективното, в зоната на здрача на актьорското публично усамотение.“, посочва авторът. Импро-методиката категорично дефинира основните инструменти, които са обект на нейното въздействие. Това са основни инструменти за актьора. Те му служат да създава творчески акт в момента, да бъде уникален, да акцентира върху живото си присъствие, да постигне състоянието на публично усамотение, творческа взривност и сетивност. Тези инструменти, според М. Каров са: въображение, внимание и интуиция. Посочените психически процеси са разгледани задълбочено през призмата на когнитивната психология, философията, психоанализата и театралната практика. Според автора: „Импро-методиката използва медитативни практики, творчески визуализации и силата на асоциациите, за да доведе студента до състояние на отвореност, готовност и подготвеност за канализиране на интуитивни решения. Тези решения рядко идват с думи, те се проявяват много често чрез чувства, образи, чрез светлосенки, нюанси, персонажи, проявления на персонажи, сложни взаимовръзки и препратки, „магическо“ реинкорпориране на парчета информация.“ Специално внимание е обърнато и на Страхът като психически феномен и основен фактор за блокиране на спонтанността. Като особено ценни, от гледна точка

на театралната практика, намирам посочените от Мартин Каров начини за преодоляване на страха в сценичните му проявления.

Третата глава *Импро-методика*, полага в полето на практиката творческите лостове, с които изследването са занимава теоретически до този момент. Играта като основно средство за натрупване на способности и знания, тяхното осмисляне и развитието на актьорски професионални качества. Игровият модел, според автора, вплита пълната, чистосърдечна човешка природа в пресъздаването на дадена ситуация, въвлича играча да се впусне безкомпромисно и необмислено в дадените обстоятелства.

Като театрален педагог и актьор, намирам за особено ценно, подробното разглеждане на Клоунадата, като история, творчески тренинг метод и като художествен факт. В тази глава е описана и практическата работа и прилагането на импро-тренинга като репетиционен модел за изработване на спектакъл по драматургичен текст. Става дума за спектакъла по текст на Ханох Левин „Хора с куфари“ на Театър НАТФИЗ, представление, което беше високо оценено и от професионалисти и от публика, чийто режисьор е самият Мартин Каров. „За конкретния проект създадохме тренинг, който да отговаря на специфичните нужди. Бяха използвани игри с клоуни, игри свързани с възраст, време, физически игри за тежест в тялото, анималистики, хиперболизирана част от тялото, използване на маски, преувеличение, самочувствие, темпоритъм, като тези игри целяха изграждането на персонажите от актьорите извън пределите на пиесата.“, твърди докторантът-режисьор.

Изследването завършва с кратко заключение и библиография.

В Приложенията докторантът предлага богат набор от интересни игри, базирани на импро-методиката, и интервюта с професионалисти и студенти, запознали се на практика с този интересен тренинг и творчески метод.

Като научни приноси на дисертация са посочени:

- Проучване и анализиране на основните теоретични трудове, третиращи темата за актьорската спонтанност.
- Теоретично и практическо изследване на ефекта от употребата на импровизацията като обучителен и репетиционен модел на работа.
- Дефиниране на елементите, които взимат участие в създаването на спонтанните импулси, както и изследване на механизма на тяхното действие.
- Изработване и дефиниране на понятиен апарат и изясняване на основните термини, които центрират актьорската работа в импровизацията.
- Дисертацията има практическа приложимост при начинаещи и напреднали студенти по актьорско майсторство, импровизатори и други театрални специалисти.

Намирам за особено ценни и двете публикации на М. Каров в годишника на НАТФИЗ.

Авторефератът, в обем от 17 страници, е подготвен в съответствие с академичните изисквания – аналитично представя основните положения от дисертационния труд; отбелязани са основните приноси моменти на проучването; приложен е и списък с публикациите по темата.

Препоръки и въпроси:

- Мисля, че текстът се нуждае от сериозна коректорска и, на места, редакторска намеса.
- Струва ми се, че е пропуснат и българския театрален принос в използването на импровизацията като творчески метод. Имам предвид работата на режисьора Геди Москов, чийто представления са създадени изцяло на принципа на импровизацията.

- Би било полезно, от гледна точка на изложението и доказателствения материал, включването на повече примери от собствената практика.

Заклучение

Намирам, че дисертационния труд на Мартин Каров демонстрира способност за задълбочено научно-изследователско мислене, формулиране на проблеми и способности ясно да се очертаят пътищата за доказването им, умения за аналитично осмисляне на материала въз основа на детайлно навлизане в проблематиката. Изследването е цялостно и завършено. Изтъкнатите приноси ми дават основание да оценя положително дисертационния труд и да предложа на почитаемото Научно жури да присъди на Мартин Георгиев Каров образователната и научна степен „доктор“.

Гр. София

доц. д-р П. Господинов

26.08.2020 г.